

УДК [338.2:657.47]:378(477)

ВПЛИВ ІНДИКАТИВНОЇ СОБІВАРТОСТІ НА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Світлана Сас

Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, Україна

Резюме. Впровадження новацій у фінансове управління закладів вищої освіти (далі – ЗВО) відбувається поряд із іншими змінами освітньо-наукової галузі та є актуальним питанням сьогодення. Одним із нововведень є Порядок формування мінімального розміру плати за навчання для здобуття вищої освіти на основі індикативної собівартості, що поширюється на 38 найпопулярніших спеціальностей. Досліджено вплив державного регулювання мінімального рівня вартості платної освітньої послуги для підготовки фахівців за окремими популярними спеціальностями на формування фінансового потенціалу ЗВО. Проведено аналіз розміру плати за навчання студентів та показників вступної кампанії у 2020/2021 навчальному році окремих державних ЗВО Львівської області. Порівнюючи їх із попереднім навчальним роком, виявлено тенденцію до зменшення вступників на платну форму навчання у цих ЗВО, в яких відбулося значне підвищення вартості через застосування індикативної собівартості. Для комплексного бачення приділено значну увагу загальнонаціональній ситуації, як демографічній, політичній, так і підходам до фінансування вищої школи. Проаналізовано рівень фактичних бюджетних витрат на підготовку одного здобувача вищої освіти державної форми навчання у різних за профільністю та масштабом діяльності ЗВО. Встановлено пряму залежність попиту абітурієнта від вартості навчання та однозначний вплив кількості зарахованих студентів, котрі навчатимуться за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб, на фінансовий потенціал ЗВО, який формується, зокрема, за рахунок надання платних освітніх послуг. Вважаємо, при формуванні цінової пропозиції за усіма спеціальностями, за якими здійснює підготовку фахівців ЗВО, встановленні остаточної їхньої вартості, крім усіх витрат на надання послуги варто враховувати й ситуацію на ринку освітніх послуг, аналізувати його щодо затребуваності конкретного фахівця, брати до уваги попит і пропозицію за кожною спеціальністю. Підсумовано, що продовження застосування норм регулювання обґрунтованої ціни на навчання сприятиме розвитку конкурентного освітнього середовища, підвищенню відповідальності учасників освітнього процесу, а також формуванню фінансової стійкості ЗВО.

Ключові слова: заклад вищої освіти, платне навчання, індикативна собівартість, мінімальна вартість, фінансовий потенціал ЗВО.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.03.102

Отримано 11.05.2021

UDC [338.2:657.47]:378(477)

THE INFLUENCE OF INDICATIVE COST ON THE FORMATION OF FINANCIAL POTENTIAL OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN UKRAINE

Svitlana Sas

Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine

Summary. The introduction of innovations in the financial management of higher education institutions (hereinafter – HEIs) is taking place along with other changes in the educational and scientific field and is an important issue today. One of the innovations is the Procedure for the formation of minimum tuition fee for higher

education on the basis of indicative ownership, which extends to 38 most popular specialties. The influence of state regulation of the minimum level of the cost of paid educational services for specialists training in some popular specialties on the formation of the financial potential of HEIs is investigated in this paper. The amount of tuition fees for students and indicators of the admission campaign in 2020/2021 academic year of some state HEIs in Lviv region is analyzed. Comparing them with the data of previous academic year, we can see that in HEIs where the cost significantly increase due to the indicative cost use, the number of entrants to the paid form of education are reducing. For comprehensive vision, considerable attention is paid to the national demographic and political situation, as well as to the approaches to higher education funding. The level of actual budget expenditures for the preparation of one applicant for higher education in different state HEIs is analyzed. It is revealed that entrant's demand directly depends on the cost of education. And the financial potential of HEIs which is formed, in particular, through paid educational services depends on the number of enrolled students who will study at the expense of individuals and legal entities. We believe that while forming the price offer and establishing the final cost of training specialists in all specialties in HEIs, in addition to considering all costs of providing services, it is necessary to take into account the situation on the market of educational services and analyze supply and demand for each specialty. It is concluded that the continued application of regulation rules of a reasonable price for education will contribute to the development of competitive educational environment, increase the responsibility of participants in the educational process, and will contribute to financial stability of HEIs.

Key words: institution of higher education, paid education, indicative cost, minimum cost, financial potential of HEI.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.03.102

Received 11.05.2021

Постановка проблеми. Освіта є сферою продуктивних інвестицій і забезпечує процес розвитку та накопичення людського й соціального капіталу. Інвестиції в освіту є, безсумнівно, інвестиціями в національну економіку, їхні обсяги повинні динамічно зростати. Сприяння формуванню інтелектуального потенціалу країни – пріоритетне завдання кожного уряду. Як вважають світові вчені, освіта, як одна із найважливіших складових людського капіталу, є, однозначно, стійким фактором економічного зростання [1; 2]. Забезпечення якості вищої освіти, підготовки конкурентоспроможного фахівця це на сьогодні пріоритетне завдання будь-якого ЗВО. В сучасних ринкових умовах функціонування ЗВО, як суб'єктів господарювання, надання платних освітніх послуг є однією з можливостей розширення їхньої діяльності, що дає змогу їм впевнено конкурувати на освітньому ринку й досягати поточних і стратегічних цілей. Тому формування спроможної та обґрунтованої вартості цих послуг у ЗВО є актуальним питанням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження освітньо-наукової галузі та вивчення проблем її фінансового забезпечення все більш актуально серед вчених-економістів нашої країни. Зокрема, питанням визначення концептуальних підходів до формування ціни освітніх послуг, вдосконалення методології не лише розрахунку вартості освітніх послуг, а й бюджетування та обліку витрат на їхнє надання, а також сучасний стан й тенденції розвитку ринку вищої освіти присвячені праці багатьох вітчизняних вчених, таких, як В. М. Андрієнко, Т. М. Боголіб, яка є засновницею наукової школи фінансового забезпечення розвитку освіти та науки, Ю. М. Вітренко, Н. М. Волосова [5], Т. А. Лев, Ю. Г. Лисенко, Л. Г. Ловінська, Н. Ф. Стеблюк [5], В. Ю. Тимошик, І. С. Ткаченко, І. П. Чайка [3], О. Л. Шашкевич. Серед іншого досліджували проблемні питання індикативної собівартості на ринку освітніх послуг такі вчені, як І. С. Костенко [4; 7], А. В. Скрипник [4].

Мета дослідження – є здійснення оцінювання впливу впровадження регулювання державою мінімальної вартості платної освітньої послуги на формування контингенту студентів, а, відповідно, фінансового потенціалу ЗВО.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: проаналізувати як змінився розмір плати за навчання у 2020/2021 навчальному році порівняно із попереднім за допомогою інформації розміщеної на вебсайтах ЗВО в межах їхньої прозорості й інформаційної відкритості, що є одним із новацій останніх

років; розглянути і здійснити порівняльний аналіз показників вступної кампанії зазначеного вище періоду, зокрема кількість зарахованих студентів у розрізі форм навчання, виявити взаємовплив між формуванням фінансового потенціалу ЗВО та його ціновою політикою.

Для вирішення поставлених завдань використано показники діяльності восьми державних ЗВО у Львівській області й такі методи дослідження, як систематизація та узагальнення (збір інформації щодо показників вступної кампанії й вартості навчання за окремими спеціальностями у 2019/2020, 2020/2021 навчальних роках та формування її у таблиці), аналіз (дослідження показників змін), графічний метод (унаочнення за допомогою рисунка динаміки зміни кількості вступників у ЗВО), логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Виклад основного матеріалу. В період своєї незалежності Україна безперервно перебуває в процесі реформування усіх галузей економіки та сфер життєдіяльності. Не оминає цей процес й освітньо-наукову галузь, яка впевнено трансформується в світовий простір. В умовах недостатності державної підтримки освіти в Україні, не зважаючи на складні геополітичні умови, серйозність проблем, що накопичились у цій сфері за попередні десятиліття, саме завдяки інтернаціоналізації українська вища освіта сьогодні переживає серйозну трансформацію, набуває нової якості, приєднуючись до загальноєвропейських освітніх трендів. Україна стає дедалі активнішою на міжнародному ринку освітніх послуг, удосконалює власне законодавство у контексті глобальних процесів інтернаціоналізації освіти [3].

Нові підходи до формування якості вищої освіти, управління ЗВО, їхнього фінансування, запровадження комплексної автономії – це ті зміни, які на сьогодні ефективно реалізуються в країні. З упевненістю можна стверджувати, що ЗВО є суб'єктами господарювання та окрім отримання фінансування з державного бюджету, яке передбачене для забезпечення виконання державного замовлення на підготовку фахівців, активно використовують усі методи диверсифікації джерел фінансування. Зокрема в межах своєї ліцензії державні ЗВО мають право здійснювати підготовку фахівців на платній основі, що дає змогу нарощувати їхній фінансовий потенціал.

Вітчизняні фахівці А. В. Скрипник, І. С. Костенко виокремлюють наявні фактори, що визначають вибір ЗВО абітурієнтом, які можна поділити на дві основні категорії: перша – це умовно стабільні фактори, які змінюються достатньо повільно або не змінюються взагалі: місце розташування, форма власності, бренд (історична назва) тощо; друга – фактори, які належать щорічному перегляду (операційні): вартість освітніх послуг, конкурс на одне ліцензійне місце, обмеження щодо бюджетних місць, витрати на рекламу [4]. «Ціна є найважливішим фактором при ухваленні споживчих рішень на ринку освітніх послуг» – роблять висновки учені, вивчаючи питання визначення вартості освітніх послуг та формування ефективної цінової політики в державних ЗВО [5]. Цілком погоджуємося з думкою науковців щодо впливу на вибір абітурієнта серед іншого вартості навчання у відповідному ЗВО.

Одним із вагомих впливових нововведень щодо удосконалення діяльності ЗВО було виконання положень Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік», а саме розроблення та впровадження постанови Кабінету Міністрів України № 191 від 03 березня 2020 р. «Деякі питання запровадження індикативної собівартості» [6]. Відповідно до цієї постанови розроблено порядок формування мінімального розміру плати за навчання для здобуття вищої освіти у закладах вищої та фахової передвищої освіти, наукових установах, а також їх територіально відокремлених структурних підрозділах. Регулювання вартості навчання стосується найбільш затребуваних популярних спеціальностей (спеціалізацій), для яких встановлюються граничні (мінімальні) ціни на платні послуги з підготовки фахівців за рівнями вищої

освіти. Серед таких спеціальностей є, зокрема, 051 Економіка, 061 Журналістика, 071 Облік і оподаткування, 072 Фінанси, банківська справа та страхування, 073 Менеджмент, 081 Право, 122 Комп'ютерні науки, 242 Туризм.

Постанова передбачає, що величина індикативної собівартості закладу розраховується, виходячи з фактичних бюджетних витрат на підготовку одного здобувача вищої освіти державної форми навчання. Вихідними даними, власне, є бюджетні асигнування загального фонду на оплату праці, комунальні послуги та інші поточні витрати, а також розрахунковий контингент здобувачів. Застосування положень зазначеної вище постанови покликане забезпечити отримання закладом обґрунтованих надходжень від надання платної послуги, які будуть покривати необхідні видатки на якісну підготовку фахівця.

Впровадження такої норми формування вартості платної освітньої послуги державних ЗВО, на нашу думку, забезпечить, передусім, справедливе конкурентне середовище на ринку освітніх послуг, змінить структуру попиту та пропозиції як у державних, так і приватних ЗВО. Таку ж думку викладає у своєму дослідженні й І. С. Костенко та вважає, що дане нововведення суттєво змінить конкурентні взаємовідносини не тільки між державною та приватною вищою освітою в цілому, але й значно може загострити їх саме на рівні державних ЗВО. Водночас доводить, що відбудуться суттєві зміни на користь приватної освіти за умов існування ліцензійних місць у вже існуючих і створених в 2020 р. ЗВО. Однак у випадку неможливості стрімкого зростання ліцензійних місць у приватних ЗВО можливим стане збільшення відтоку вступників у ЗВО Східної Європи [7].

Наголосимо, що у 2021–2022 рр. ця постанова ще має перехідні положення, які дають змогу встановлювати мінімальний розмір плати за навчання на визначені спеціальності в обсязі 70, 80 відсотків індикативної собівартості відповідно або у розмірі трьох середньомісячних заробітних плат в області розташування ЗВО. Проте важливо для ЗВО встановлювати обґрунтовану вартість освітньої послуги, що буде покривати необхідні видатки на її надання та забезпечувати так звану у фінансовому менеджменті, «точку беззбитковості».

На нашу думку, при формуванні цінової пропозиції за усіма спеціальностями, за якими здійснює підготовку фахівців ЗВО, встановленні остаточної їхньої вартості, крім врахування усіх витрат на надання освітньої послуги варто керуватися й ситуацією на ринку освітніх послуг, аналізувати його щодо затребуваності конкретного фахівця, враховувати попит і пропозицію за кожною спеціальністю зокрема, зважати на свій ліцензійний обсяг та державне замовлення, а також показники вступу інших ЗВО.

Українські вчені Н. М. Волосова і Н. Ф. Стеблюк зазначають, що вартість освітньої послуги не може базуватися виключно на калькуляції витрат, а повинна встановлюватися з урахуванням підвищення задоволеності споживачів. Величина вартості товару – послуг освіти значною мірою визначається їхньою корисністю, споживчою вартістю, а це виявляється в потребі особистості й суспільства в послугах освіти, які продаються за ринковими цінами [5].

Щоб глибше зрозуміти, як вплинуло встановлення вартості навчання із застосуванням розрахунку мінімального розміру плати за навчання для здобуття вищої освіти у 2020 році на вступну кампанію, використаємо дані окремих державних ЗВО Львівської області, які входять у підпорядкування Міністерства освіти і науки України. Такими ЗВО у нашому дослідженні будуть: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (ДДПУ), Львівський державний університет фізичної культури ім. Івана Боберського (ЛДУФК), Львівський національний аграрний університет (ЛНАУ), Львівський національний університет

ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького (ЛНУВМБ), Львівський національний університет імені Івана Франка (ЛНУ), Національний лісотехнічний університет України (НЛТУ), Національний університет «Львівська політехніка» (НУ «ЛП»), Українська академія друкарства (УАД), які різняться за своїм типом, профілем діяльності, розміром та популярністю серед абітурієнтів. До аналізу не включено Львівський інститут економіки і туризму, оскільки в цей період він перебував у процесі реорганізації.

Таблиця 1. Вартість навчання в державних ЗВО Львівської області на популярні спеціальності у 2019/2020, 2020/2021 навчальних роках
[розраховано автором, використовуючи дані вебсайтів ЗВО; 8]

Table 1. The cost of education in state HEIs in Lviv region for popular specialties in 2019/2020, 2020/2021 academic years
[calculated by the author, using the data from HEIs websites; 8]

	ДДПУ	ЛДУ-ФК	ЛНАУ	ЛНУ-ВМБ	ЛНУ	НЛТУ	НУ «ЛП»	УАД
Індикативна собівартість підготовки одного фахівця у 2020 році	31987	34652	30771	22601	25531	38360	37875	30824
Мінімальна вартість у 2020/2021 н. р.	19182	20791	18463	13561	15319	23016	22725	18494
Спеціальність 073 Менеджмент								
2019/2020 н. р.	13200	9880	12500	10950	16064	12850	14900	10500
2020/2021 н. р.	19200	20800	18470	15000	20995	23050	22730	18500
<i>Коефіцієнт росту</i>	<i>1,45</i>	<i>2,11</i>	<i>1,48</i>	<i>1,37</i>	<i>1,31</i>	<i>1,79</i>	<i>1,53</i>	<i>1,76</i>
Спеціальність 242 Туризм								
2019/2020 н. р.	14400	12680	12500	10950	19919	-	14900	-
2020/2021 н. р.	-	-	18470	15000	23748	-	22730	-
<i>Коефіцієнт росту</i>			<i>1,48</i>	<i>1,37</i>	<i>1,19</i>		<i>1,53</i>	
Спеціальності 81 Право / 122 Комп'ютерні науки								
2019/2020 н. р.	- / 16050	-	13900 / -	11000 / -	29878 / 22810	- / 13750	21800 / 17500	- / 11500
2020/2021 н. р.	- / 19200	-	18470 / -	15000 / -	34418 / 27190	- / 23050	28000 / 26000	- / 18500
<i>Коефіцієнт росту</i>	<i>- / 1,20</i>	-	<i>1,33 / -</i>	<i>1,36 / -</i>	<i>1,15 / 1,19</i>	<i>- / 1,68</i>	<i>1,28 / 1,49</i>	<i>- / 1,61</i>

Спершу для повної характеристики порівняємо за допомогою таблиці 1 як змінилася вартість навчання за окремими популярними спеціальностями за освітнім ступенем «бакалавр» у 2020/2021 навчальному році порівняно із 2019/2020 з урахуванням мінімальної вартості навчання визначеної відповідно до впровадженої постанови за такими спеціальностями: 073 Менеджмент, за якою здійснюється підготовка фахівців у кожному з восьми ЗВО, 242 Туризм, 81 Право, 122 Комп'ютерні науки.

Як бачимо, застосування даної постанови суттєво вплинуло на формування вартості платної освітньої послуги на популярні спеціальності у ЗВО. Серед восьми досліджуваних ЗВО лише два з них не прив'язуються до визначеної індикативної собівартості підготовки одного фахівця, що підтверджує попередньо обґрунтовані

вартості, визначені з урахуванням необхідних витрат на надання цих послуг. Вимушене застосування норм постанови в ДДПУ, ЛНАУ, НЛТУ, НУ «ЛП», УАД призвело до зростання вартості платного навчання порівняно з попереднім роком більше, ніж у 1,5 раза, або, наприклад, у ЛДУФК більше ніж удвічі. В свою чергу ЛНУВМБ та ЛНУ мали змогу встановлювати вартість навчання відповідно до своїх розрахунків витрат та попиту й пропозиції на ринку освітніх послуг.

Аналіз даних, опублікованих Міністерством освіти і науки України [8], свідчить, що фактичні бюджетні витрати на підготовку одного здобувача вищої освіти державної форми навчання у різних ЗВО може бути різною й коливається загалом від 15489,0 грн (Луганський національний аграрний університет) до 81373,0 грн (Льотна академія Національного авіаційного університету). Проте важливо зазначити, що у 80% ЗВО України ці витрати становлять від 20000,0 до 40000,0 грн. Високі витрати на підготовку фахівця зумовлені, передусім, профільністю ЗВО, ліцензованими спеціальностями, невеликою кількістю здобувачів вищої освіти. У високозатратні ЗВО потрапляють Київський національний університет імені Тараса Шевченка та НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», які відповідно до указів Президента України отримують додаткове фінансування з державного бюджету, що розширює їхні можливості, забезпечує збільшення удвічі заробітної плати працівникам [9; 10].

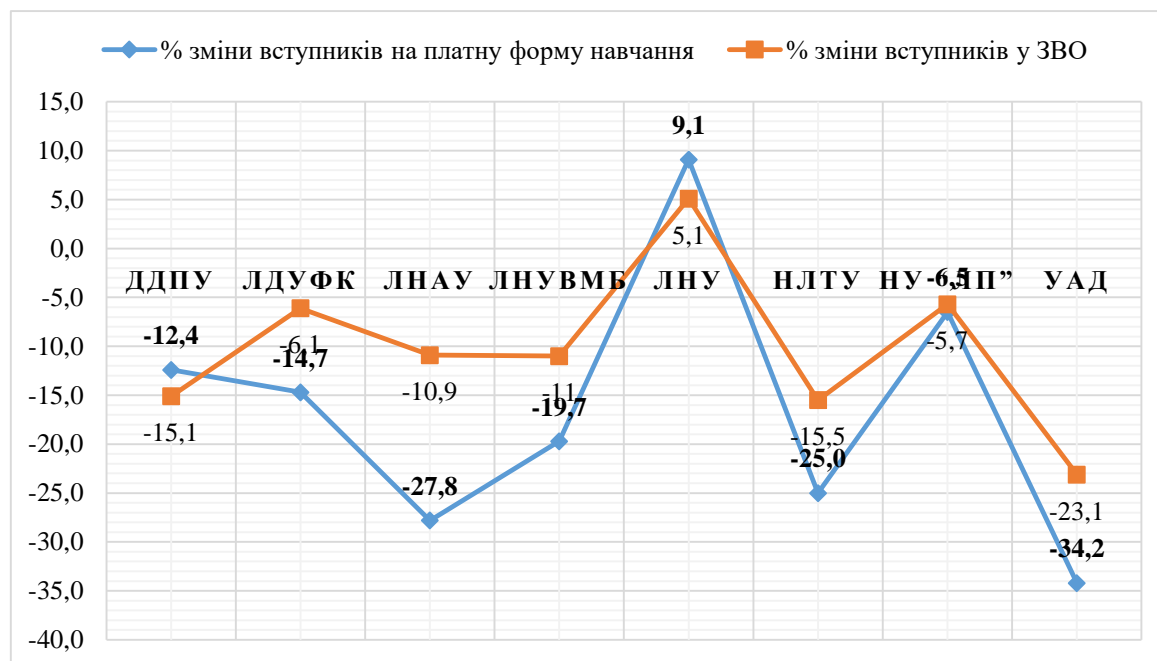
Для отримання комплексного бачення ефективним буде наявність результатів вступної кампанії (вступ за державною формою навчання (Д) та платною (П)) за досліджуваний період.

Таблиця 2. Результати вступної кампанії 2019/2020 та 2020/2021 навчальних років [розраховано автором на основі 11]

Table 2. Results of the admission campaign in 2019/2020 and 2020/2021 academic years [calculated by the author based on 11]

ЗВО	Вступники 2019/2020 н. р.		Вступники 2020/2021 н. р.		Разом набір		+- у 2020 р. порівняно із 2019	
	Д	П	Д	П	2019 / 20 н. р.	2020 / 21 н. р.	Разом набір	П
ДДПУ	670	935	544	819	1605	1363	-242	-116
ЛДУФК	381	607	410	518	988	928	-60	-89
ЛНАУ	532	970	638	700	1502	1338	-164	-270
ЛНУВМБ	507	760	517	610	1267	1127	-140	-150
ЛНУ	3131	3701	3147	4036	6832	7183	+351	+335
НЛТУ	507	541	480	406	1048	886	-162	-135
НУ «ЛП»	3656	5242	3496	4899	8898	8395	-503	-343
УАД	363	421	326	277	784	603	-181	-144

Як свідчать дані результатів вступної кампанії за останні два роки (таблиця 2), спостерігається тенденція до зменшення загальних показників вступу і лише в ЛНУ бачимо збільшення на 351 студента. Якщо розглядати ці дані в розрізі форм навчання, то за кошти державного бюджету в ЛДУФК, ЛНАУ, ЛНУВМБ, ЛНУ збільшилося вступників на 29, 106, 10 і 16 відповідно. Що стосується вступників, які будуть навчатися за кошти фізичних, юридичних осіб, то порівняно з попереднім навчальним роком набір був менший в усіх ЗВО, крім ЛНУ.

Рисунок 1. Динаміка зміни кількості вступників у державних ЗВО Львівської області в 2020/2021 н. р. у % до 2019/2020 н. р. [розробка автора]

Figure 1. Dynamics of change in the number of entrants in the state HEIs in Lviv region in 2020/2021 in % until 2019/2020 [author's development]

За допомогою рисунка 1 бачимо, що відсоток зменшення/збільшення кількості вступників на платну форму навчання у кожному ЗВО різна. Цей показник коливається від +9,1% в ЛНУ до -34,2% в УАД. Якщо казати про загальні показники вступу (за державною і платною формами навчання разом), то діапазон показників є більш вузьким порівняно із даними за платною формою навчання й коливається від збільшення кількості вступників на 5,1% в ЛНУ до зменшення на 23,1% в УАД. У середньому по досліджуваних ЗВО частка зменшення вступників склала 10,3%.

Варто звернути увагу на загальнонаціональну ситуацію щодо вступу абітурієнта для здобуття вищої освіти. За даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти у 2019 році було подано 1368875 заяв на здобуття освітніх ступенів «бакалавр», «магістр». Аналогічних заяв у 2020 році було подано 1335467 [12], що на 2,4% менше, ніж у попередній рік. Хоча така динаміка на зменшення викликана не демографічною ситуацією, оскільки у 2020 році збільшилася кількість випускників 11-х класів на 11%, у порівнянні із 2019 та збільшено кількість державного замовлення майже на 6% [13]. Також негативний вплив мала й ситуація з пандемією COVID-19, яка змінила плани навчання абітурієнтів, зокрема вступ іноземних студентів до українських ЗВО та виїзд закордон нашої молоді. За даними Міністерства освіти і науки України, в нашу країну з метою здобуття вищої освіти у 2020 році (станом на жовтень) прибуло 7813 іноземців, що є суттєво менше, ніж в останні роки. У 2018 році прибуло на навчання в Україну 17779 іноземців, а у 2019 році – 14334 іноземців [14].

Таким чином, можемо стверджувати, що динаміка кількості зарахованих студентів на платну форму навчання має однозначний вплив на ЗВО, а саме це зміна його надходжень. Звичайно, ці зміни, при ефективному формуванні фінансового потенціалу ЗВО за рахунок додаткових надходжень від провадження основної діяльності, відкривають можливості покращення оплати праці науково-педагогічних працівників,

матеріально-технічної бази, а також, як наслідок, постійне підвищення якості освітньої послуги.

Висновки. Одним із способів підвищення рівня фінансового потенціалу ЗВО є надання платних, зокрема освітніх, послуг. Тому максимальна кількість цих послуг, економічно обґрунтована їхня вартість. Якісне надання – це запорука формування ефективного фінансового потенціалу ЗВО. Проведене дослідження показників вступної кампанії у 2019, 2020 рр. показує нам пряму залежність попиту абітурієнта від вартості навчання. Часто раніше державні ЗВО використовували демпінгову цінову стратегію, щоб привернути увагу абітурієнта, проте недоотримували доходи на покриття необхідних витрат для якісної підготовки фахівця. Запровадження норм регулювання мінімальної вартості на ринку освітніх послуг, на нашу думку, спонукатиме ЗВО до раціональної цінової політики й справедливої конкуренції щодо формування системи підготовки фахівців із урахуванням тенденцій розвитку суспільства.

Conclusions. One of the ways to increase the level of financial potential of HEIs is to provide paid, particularly educational, services. Therefore, the maximum number of these services, their economically justified cost and quality provision is the key to the formation of effective financial potential of HEIs. The carried out investigation of the admission campaign indicators in 2019, 2020 shows the direct dependence of the applicant's demand on the cost of training. In the past, the state HEIs often used dumping pricing strategy to attract the applicant's attention, but did not receive enough revenue to cover the necessary costs for quality training. The introduction of norms for regulating the minimum cost in the market of educational services, in our opinion, will encourage HEIs to the rational pricing policy and fair competition for the formation of the training system taking into account the trends in society.

Список використаної літератури

1. Goode R. B. Adding to the stock of physical and human capital. *The American Economic Review*. 1959. № 49 (2). P. 147–155.
2. Schultz T. W. Education and productivity. June. 1971. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED071152.pdf>.
3. Чайка І. П. Аналіз українського ринку вищої освіти. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 1 (62). С. 91–101. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.01.091
4. Скрипник А. В., Костенко І. С. Економетричний аналіз попиту та пропозиції освітніх послуг за спеціальністю 051 «Економіка». *Бізнес Інформ*. 2020. № 4. С. 279–288. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-279-288>
5. Волосова Н., Стеблюк Н. До питання визначення вартості освітніх послуг та формування ефективною ціновою політики у державних вищих навчальних закладах. *Економічний аналіз*. 2011. Вип. 8. Ч. 1. С. 258–261.
6. Деякі питання запровадження індикативної собівартості: постанова Кабінету Міністрів України від 03 бер. 2020 р. № 191 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-zaprovnm030320-adzhennya-indikativnoyi-sobivartosti> (дата звернення 21.02.2021).
7. Костенко І. С. Роль індикативної собівартості у формуванні ринку освітніх послуг в Україні. *Бізнес Інформ*. 2020. № 5. С. 295–305. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-295-305>
8. Мінімальна вартість контрактного навчання 2020: МОН опублікувало розрахунок. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/minimalna-vartist-kontraktного-navchannya-2020-mon-opublikovalo-rozrahunok> (дата звернення 21.02.2021).
9. Про заходи щодо підвищення статусу Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Указ Президента України від 05 трав. 2008 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/412/2008> (дата звернення 21.02.2021).
10. Питання Національного технічного університету України «Київський політехнічний»: Указ Президента України від 30 сер. 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023/2004> (дата звернення 21.02.2021).
11. Вступ.ОСВІТА.УА. URL: <https://vstup.osvita.ua/> (дата звернення 27.02.2021).
12. Єдина державна електронна база з питань освіти. URL: <https://vstup.edbo.gov.ua/> (дата звернення 28.02.2021).

13. Вступ 2020: Виші зможуть прийняти майже на 6% більше бакалаврів на бюджет у порівнянні з минулим роком. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/vstup-2020-vishi-zmozhut-prijnyati-majzhe-na-6-bilshe-bakalavriv-na-byudzh-et-u-porivnyanni-z-minulim-rokom> (дата звернення 06.03.2021).
14. На тлі пандемії студентів-іноземців в Україні суттєво поменшало: МОН назвало цифри. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/exclusive/1900078-na-tli-pandemiyi-studentiv-inozemtsiv-v-ukrayini-suttjevo-pomenshalo-mon-nazvalo-tsifri> (дата звернення 07.03.2021).

References

1. Goode R. B. Adding to the stock of physical and human capital. *The American Economic Review*. 1959. No. 49 (2). P. 147–155.
2. Schultz T. W. Education and productivity. June 1971. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED071152.pdf>.
3. Chaika I. P. Analiz ukrainskoho rynku vyshchoi osvity. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*. 2020. No. 1 (62). P. 91–101. [In Ukrainian]. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.01.091
4. Skrypnyk A. V., Kostenko I. S. Ekonometrychnyi analiz popytu ta propozyitsii osvitych posluh za spetsialnistiu 051 “Ekonomika”. *Biznes inform*. 2020. No.4. P. 279–288. [In Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-279-288>
5. Volosova N., Stebliuk N. Do pytannia vyznachennia vartosti osvitych posluh ta formuvannia efektyvnoi tsinovoi polityky u derzhavnykh vyshchykh navchalnykh zakladakh. *Ekonomichnyi analiz*. 2011. Vyp. 8. Ch. 1. P. 258–261. [In Ukrainian].
6. Deiaki pytannia zaprovadzhennia indykatyvnoi sobivartosti: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03 ber. 2020 r. № 191 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-zaprov-m030320adzhennya-indykatyvnoi-sobivartosti> (data zvernennia 21.02.2021). [In Ukrainian].
7. Kostenko I. S. Rol indykatyvnoi sobivartosti u formuvanni rynku osvitych posluh v Ukraini. *Biznes inform*. 2020. № 5. P. 295–305. [In Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-295-305>
8. Minimalna vartist kontraktного navchannia 2020: MON opublikovalo rozrakhunok. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/minimalna-vartist-kontraktного-navchannya-2020-mon-opublikovalo-rozrakhunok> (data zvernennia 21.02.2021). [In Ukrainian].
9. Pro zakhody shchodo pidvyshchennia statusu Kyivskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka: Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 05 trav. 2008 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/412/2008> (data zvernennia 21.02.2021). [In Ukrainian].
10. Pytannia Natsionalnogo tekhnichnogo universytetu Ukrainy “Kyivskiy politekhnichnyi”: Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 30 ser. 2004 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023/2004> (data zvernennia 21.02.2021). [In Ukrainian].
11. Vstup.OSVITA.UA URL: <https://vstup.osvita.ua/> (data zvernennia: 27.02.2021). [In Ukrainian].
12. Yedyna derzhavna elektronna baza z pytan osvity. URL: <https://vstup.edbo.gov.ua/> (data zvernennia 28.02.2021). [In Ukrainian].
13. Vstup 2020: Vyshi zmozhut pryiniaty maizhe na 6% bilshe bakalavriv na biudzh-et u porivnianni z mynulym rokom. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/vstup-2020-vishi-zmozhut-prijnyati-majzhe-na-6-bilshe-bakalavriv-na-byudzh-et-u-porivnyanni-z-minulim-rokom> (data zvernennia 06.03.2021). [In Ukrainian].
14. Na tli pandemii studentiv-inozemtsiv v Ukraini suttjevo pomenshalo: MON nazvalo tsyfry. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/exclusive/1900078-na-tli-pandemiyi-studentiv-inozemtsiv-v-ukrayini-suttjevo-pomenshalo-mon-nazvalo-tsifri> (data zvernennia 07.03.2021). [In Ukrainian].